

Latvijā strādāt un elpot ir viegli

Pēc pašas pieredzes viņa zina, cik minūtēs jāreaģē uz brīdinājumu par vienas vai citas raķetes uzlidojumu, un ir sapratusi, ka savā zemē vairs nevar savā profesijā strādāt pilnvērtīgi. Starptautiskajā rakstnieku un tulkojēju mājā Ventspilī mēnesi uzturējās Ukrainas tulkojēja, žurnāliste, redaktore LARISA ANDRIJEVSKA. Viņa pārtulkojusi daudzu poļu autoru darbus, bet tagad grib palīdzēt ukraiņu valodā izdot arī latviešu dzejnieču darbu apkopojumu.

Kopš 2022. gada 24. februāra, kad sākās Krievijas iebrukums Ukrainā, gan turienes rakstnieki, gan tulkojēji Ventspilī rezidencē ir īpaši gaidīti viesi, jo daudziem tā ir kā atelpa no grūtās ikdienas savā zemē, kurā karš notiek joprojām. L.Andrijevska šajā namā bijusi vairākkārt jau kopš 2009. gada, un viņai tur ļoti patīk.

Ukrainas tulkojēja Larisa Andrijevska Ventspilī Rakstnieku mājas bibliotēkā, kur var atrast ne tikai viņas pašas, bet arī citu ukraiņu kolēģu tulkojumus.

„Dažreiz dzeram kafiju, dažreiz esam teātra izrādē vai kinozālē un telefonā redzam: ir pacēlusies potenciāla raķešu nesēja lidmašīna „MiG” un mums ir 40 minūšu, lai reaģētu.”

RĪGA – ĪPAŠA UN APBRĪNOJAMA

Lariss dzimtā pilsētā ir Ļviva, kurā viņa dzīvo arī šodien. Bērniībā viesojusies Latvijā, jo vecmāmiņai Rīgā bijusi draudzene: „Mēs bieži braucām viņu apraudzīt, un Rīga mums ļoti patika. Kaut kādā mērā tā ir līdzīga manai dzimtajai Ļvivai.” Kaut gan redzēts daudz citu zemju un pilsētu, arī tagad Larisai Rīga šķiet īpaša un apbrīnojama.

Viņa stāsta par Latvijas un Ukrainas sadarbību kultūrā padomju laikos un ar ironiju piebilst, ka, viņasprāt, šajā periodā bijušas trīs labas lietas: pirmā – labs un lēts alkohols, tai skaitā *Rīgas balzams*, otrā – lēti lidojumi PSRS robežās, trešā – padomju republiku apmaiņas programmas, kurās varēja piedalīties rakstnieki un citi radošo profesiju pārstāvji.

„Kad atgriezos Ukrainā, pirmais, ko dzirdu, ir trauksmes sirēnas, taču esmu laimīga atkal būt mājās. Ikviens grib dzīvot savās mājās.”

Šādā sadarbībā ar Latviju piedalījies arī viņas vīrs, dzejnieks Igors Rimaruks, kurš pirms 16 gadiem diemžēl gājis bojā autoavārijā. Latvijā viņš dzīvojis nelielā ciematā laukos, mācījies latviešu valodu un mūsu dzejnieku darbus tulkojis ukraiņu valodā. Savukārt viņa dzeja iztulkota un iekļauta izdevumā latviešu valodā, kas lasītājus iepazīstinājis ar jauniem Ukrainas dzejniekiem. Kulta dzejnieks Ukrainā vienmēr bijis mūsu Jānis Rokpelnis, un Lariss vīrs tulkojis arī viņa darbus. Ļvivas leģendārā rokgrupa *Mertvij piven* (*Mirušais gailis*) sacerējusi dziesmu ar I.Rimaruka tulkojumu J.Rokpeļņa dzejoli.

LIELISKI VAKARI

Iepriekšējā reizē, kad Ventspilī Rakstnieku mājā L.Andrijevska uzturējās 2022. gada nogalē, liktenis viņai devis īpašu iespēju

J.Rokpelnis satikt pašai, jo tieši šajā laikā rezidencē darbojies arī viņš. „Mums bija lieliskas sarunas, lieliski vakari, kurus pavadījām kopā. Es zinu, ka viņu ļoti mīl visu paaudžu dzejnieki,” saka tulkojēja.

Par iespēju tolaik būt rezidencē Latvijā Larisa jutās pateicīga, jo 2022. gada decembrī viņas mājās nebija apkures un elektrības. „Mēs, protams, kaut kādus risinājumus izdomājām, bet tumšais laiks ietekmē, un tu visu laiku skrien un kaut ko lādē. Es vienkārši neko nevarēju paspēt.”

ROMĀNS BEZ ROBEŽĀM

Šoreiz Ventspilī L.Andrijevska tulkoja poļu autora Mikolaja Ložiņska romānu *Stramers*, kas jau izdots daudzās valodās. M.Ložiņskis iejūtīgi stāsta par vienkāršu ebreju ģimeni ar sešiem bērniem 20. gadsimta sākuma Polijā, par tās ikdienu, cerībām, sapņiem, ķildām un aizkustinošu saikni tumšajos laikos pēc tam. „Es par šādiem darbiem saku – tās ir grāmatas bez robežām. Šī sāga aptver visu Eiropu. Teksts ir mūsdienīgs un ļoti dinamisks – tas nelīdzinās nekam citam,” saka tulkojēja. Romāns ukraiņu valodā pie lasītājiem nonāksot, visticamāk, nākamgad.

L.Andrijevska lolo ieceri arī par kādu, kā pati saka, latviešu projektu. Proti, viņa vēlas izdot latviešu dzejnieču darbu onto-

loģiju ukraiņu valodā. Pati gan netulkoju, jo latviešu valodu prot pavisam nedaudz, taču ir gatava darbu vadīt. „Ja izdotos, tas būtu lieliski!” saka Larisa, kura šo dzeju iepazīs tulkojumos citās valodās un vērtē ļoti atzinīgi.

„Varbūt mēs paši sevi apmānām ar to, ka cenšamies kaut kā dzīvot. Tā ir tāda normālas dzīves ilūzija.”

Ventspilī strādāt un elpot esot viegli. L.Andrijevska mīl jūru un mūsu vēso klimatu un šeit ļoti labi jūtas arī tamdēļ, ka viņai ir saprotama mūsu cilvēku mentalitāte: „Man patīk, ka Latvijā cilvēki ir atturīgi. Šeit nav kņadas un kliedzienu. Bērni skrien un spēlējas, taču uzvedas adekvāti. Man tāda audzināšana patīk. Patīk arī tas, ka šeit daudzi nodarbojas ar sportu un ir norādīti.”

SADEGA 30 000 GRĀMATU

Larisai patīkot apmeklēt vietējās grāmatnīcas: „Tajās gan nav tik daudz grāmatu, cik būtu Ukrainā, taču saprotu, ka tas arī nav iespējams kaut vai tāpēc, ka te nav tik daudz lasītāju, cik pie mums. Ukraina ir liela valsts. Arī

tagad cenšamies šajā jomā kaut ko darīt, neskatoties uz to, ka astoņas tipogrāfijas ir sabombardētas.” Kā vienu no lielākajiem zaudējumiem viņa min izdevniecības *Globuss* iespiestos 30 tūkstošus grāmatu, lielākoties mācību literatūru, ar ko bija paredzēts piedalīties vienā no lielākajiem literatūras tirgiem – *Grāmatu arsenālā* Kijivā. Visas tās sadega uzlidojumā. Tulkojēja uzsver, ka Krievijas uzbrukumi mērķtiecīgi iznīcina kultūras un izglītības objektus, tai skaitā skolas, muzejus, izdevniecības, tipogrāfijas.

„Varbūt mēs paši sevi apmānām ar to, ka cenšamies kaut kā dzīvot. Tā ir tāda normālas dzīves ilūzija,” atzīst Larisa. Kad kopš kara sākuma apritējis apmēram pusgads, viņa sapratusi, ka, iespējams, savā profesijā tur vairs nevarēs darboties, tāpēc sākusi pieteikties rezidencēm ārvalstīs, lai varētu strādāt pilnvērtīgi: „Kad atgriezos Ukrainā, pirmais, ko es dzirdu, ir trauksmes sirēnas, taču esmu laimīga atkal būt mājās. Ikviens grib dzīvot savās mājās.”

19. GADSIMTA ĒKA PALĒCĀS

Larisa saka: savu zemi pamest viņa nevēlas, jo bailu neesot. Kad vaicāju, kā var nebaidīties no kara, viņa atbild: „Ir trauksme un briesmu izjūta, bet nezināmu iemeslu dēļ bailu man nav. Kad lido raķete, jūties kā nereālā ainā. Pir-

majā kara gadā tuvu mums raķete uzspidzināja elektrostaciju, un mūsu 19. gadsimta ēka palēcās, mums tika izsistas balkona durvis. Es nodomāju, ka tā ir vētra. Skrēju aizvērt balkona durvis, bet mani atsvieda atpakaļ pāri visai istabai skapja virzienā.”

Larisa skaidro, ka raķešu uzlidojumos būtisks ir attālums, piemēram, Harkivā vispirms var atlidot raķete un trauksmes signāls ieslēgties tikai pēc tam, bet, Kijivas rīcībā, pateicoties lielākam attālumam, esot 30 minūšu, lai uz trauksmes signālu reaģētu, Ļvivai – ap 40. „Mums visiem ir telefonā lietotnes. Dažreiz dzeram kafiju, dažreiz esam teātra izrādē vai kinozālē un telefonā redzam: ir pacēlusies potenciāla raķešu nesēja lidmašīna *MiG* un mums ir 40 minūšu, lai reaģētu. Ļoti daudz raķešu tiek arī notriekts.” Citādi esot ar raķetēm *Kinžal*. Kā tas zināms arī Latvijā, 4. septembrī Krievijas armija Ļvivai uzbruka ar divām šādām raķetēm, nodarot postījumus vairāk nekā 50 ēkām vēsturiskajā centrā, izpostot arī skolas, divas medicīnas iestādes, arhitektūras pieminekļus. Septiņi cilvēki uzbrukumā nogalināti un 64 ievainoti. Tai skaitā mirusi kāda mamma ar trim meitām un no ģimenes izdzīvojis tikai tētis. „Ja lido *Kinžal*, tad laiks ir divas minūtes. Šāda raķete maksā divus miljonus dolāru. Iztērēt tādu summu, lai kaut ko iznīcinātu, lai nogalinātu ģimeni...”

Larisa atzīst – kara apstākļos ļoti grūti ir tas, ka neko nav iespējams plānot. Šīs tiesības Ukrainā dzīvojošajiem ir atņemtas: „Taču želoties nav jēgas, jo no tā nekas nemainīsies. Mēs esam ļoti pateicīgi par atbalstu, ko sniedz Latvija. Tādai nelielai valstij militārās palīdzības procentuālā attiecība pret iekšzemes kopproduktu ir ļoti augsta.”

Pēc Ventspilī rezidences L.Andrijevska devās uz Poliju, jo tur bija uzaicināta kā poļu dzejnieka, rakstnieka un dramaturga Tadeuša Ruževiča darbu tulkojēja.